

4

Dragă Liana,

Să știi că mi-am cumpărat pantofii aceia de la Mariana. Sunt foarte frumoși și-mi stă bine cu ei! Teo va cădea pe spate când mă va vedea – e îndrăgostit lulea de mine! Mă iubește la nebunie. Și eu îl iubesc pe el. Dar mă mai gândesc uneori și la Petrică. Ce și cum să aleg? Spune tu – dintre noi două tu ești înțeleapta! Teo e frumos și atent. Mereu îmi aduce ba o floare, ba o prăjitură – face mamă-sa niște prăjituri excelente! O să vezi când vii acasă. Dar Petrică e foarte glumeț și deștept. Toate fetele din clasa mea sunt invidioase pe mine când vorbesc cu el. Am ieșit cu el în oraș de câteva ori – în secret, la căderea nopții, ca să nu mă vadă nimeni. Îți dai seama ce gelos ar fi Teo! Parcă-l și văd cu ochii în lacrimi. Aș rămâne fără prăjituri.

Tu ce mai faci? Tot ți-e greu să faci de serviciu la cantină? Te mai enervează bucătăreasa aia grasă? Zi-i că vin la ea și-i arăt eu ei, dacă te mai supără! Aștept cu nerăbdare Balul Bobocilor. Sper să primești bilet de voie, ca să mergem împreună. Ce-o să ne mai distrăm! O să-ți fac cunoștință cu Marius. E băiat fain. Abia aștept!

Mi-e dor de tine, Liana!

Veronica

Aveam șaptesprezece ani. În câteva zile avea să fie ziua mea. Scrisoarea Veronicăi mă enervase. Mereu ea, pantofii, rochiile și iubiții ei. Nici de data aceea nu-și amintise că se apropia ziua mea. Bine că, cel puțin, avea știință de insipida viață de intern pe care o duceam.

Pe dinaintea ochilor, fantome subțiate de timp o îmbie pe Liana la aduceri-aminte. Încearcă să lipească de ele ani și fapte, dar cine ar putea prinde aburi în pumni? Undeva, prin apropiere, se aude cântatul unui cocoș, care, însă, nu reușește să o țintuiască în prezent.

Era în ultimul an la un liceu de filologie din Iași. În orașul lor mic, profilul acesta nu se găsea. Locuia la cămin. Internilor le venea rândul cam la o lună jumătate, două luni, de făcut de serviciu la bucătărie. Curățau zeci de kilograme de cartofi, ceapă și morcovi. Le înghețau, iarna, mâinile și picioarele în bucătăria-mamut a liceului, căci căldură se dădea pe sponci, seara și dimineața, cât să nu degere de frig. Spălau sute de farfurii din care elevii interni mâncau ce le găteau bucătăresele liceului. Carne rar se nimerea prin farfuriile lor și des în sacoșele bucătăreselor – cine împarte, parte-și face. Elevii trebuiau să se mulțumească cu niște legume trecute printr-o zeamă searbădă, de-i ziceau ciorbă, sau cu ghiveciuri lăncede. Despre toate astea îi povestise Liana de câteva ori Veronicăi. Că Veronica își aducea aminte, asta o bucura cât o îmbucătură care să-i aline foamea; aștepta de la prietena ei un la mulți ani din inimă. Dar de acest lucru Veronica uita deseori.

Liceul de filologie Mihail Sadoveanu se găsea

unde va la marginea Iaşului. Când ajunsese acolo prima oară cu taică-su, i se păruse că atinsese capătul lumii. După poarta mare, mai mereu larg deschisă, străjuită, pe dreapta, de o caşcarabetă de portar, se întindea o alee lungă şi întunecoasă, mărginită de castani bătrâni. În spatele şirurilor de castani, oaze liniştit de verdeaţă, cu tufe de coronîţa miresei, iasomie şi ciripituri de păsărele făceau din aceste locuri un colţ de rai. Acolo se retrăgeau elevii când chiuleau de la câte-o oră şi tot acolo învăţau pe pături întinse pe iarbă pentru teze sau examene. Acolo studiasse şi ea. Liceul acesta îi confirmase ideea că pasul următor va fi facultatea de litere.

Zi cu soare de început de iunie. După-amiază avuseseră educaţie fizică şi dăduseră proba de alergare de rezistenţă. Liana nu fusese niciodată din cale-afară de sportivă. Era mai degrabă graţioasă şi elastică, bună la gimnastică şi la balet, dar nu o alergătoare. Dar se străduia să fie la înălţime; nu-i plăcea să fie în nimic la coadă. Competitivitatea făcea parte din viaţa oamenilor. O competitivitate dusă până la paroxism, absurdă. Şi totuşi. Nu auzeau ei mereu la televizor de întrecerile între judeţe? Nu erau mereu puşi în ramă cei care îşi depăşeau norma de producţie la porumb sau la cartofi? Ce dacă judeţele câştigătoare erau câştigătoare doar din vârful pixului? Mai conta că se legau ştiuleţi de cocenii de porumb ca să le fie dovedite conducătorilor producţiile îmbelşugate, menite să asigure traiul prosper al poporului român? Aşa se învăţaseră, aşa trăiau. Aşa că Lianeii i se părea firesc să dovedească că e bună la toate. Şi se descurca

onorabil. Însă la alergarea de rezistență o dădea rău în bară – cu rezistența stătea prost și uneori își vărsa și sufletul din ea de epuizare.

Aleea le ținuse umbră în ziua cu pricina și le răcorise trupurile clocotinde. Pe o bancă de pe marginea ei, în umbra unui castan, un băiat frumos, cu față albă, ochi de cărbune și păr castaniu închis, dat cu briantină peste cap, urmărea o singură făptură din grupul de alergători. Când o pierdea din ochi, o căuta peste tot – printre elevi, în preajma profesoarei, pe sub castani, pe lângă clădirea luminoasă a liceului – până o regăsea. Nimănui nu-i mai fu străin, după o bucată de vreme, pe cine căuta frumosul venetic, doar Liana se făcea că nu-l vede. Emil nu se pierdu, însă, cu firea. Rămase la postul său de observație, pradă ironiei câtorva colege de-ale Lianeii, care chicoteau și-și dădeau fățiș ghionturi. De emoție, obrajii băiatului se împurpurară, ceea ce îi dădu o alură fermecătoare.

După alergarea de rezistență, Kaleta, profa de sport – o femeie frumoasă, înaltă, osoasă, sportivă renumită de vârsta a doua, care poseda eleganța și postura impozantă a unui cal de rasă – îi băgă în clasă.

– Vătafu, ia spune dumneata, domnișoară, câte minute ai făcut la alergare?

Liana nu auzi. Așezată cuminte în bancă, lângă geam, își lăsase sufletul să gonească pe aleea umbrită, spre iubitul ei. Prin fereastra deschisă supraveghea toate mișcărilor lui Emil. Hohote de râs o treziră din încordarea pânzei. Își dădu seama că toți ochii erau ațintiți asupra ei. Se făcu roșie ca

racu' la față. Ce să răspundă? Se fâstâci și caută din priviri, în jur, ajutor. Expresii, topindu-se unele în altele, de la ironie și poznă la empatie și cordialitate, o învăluiră din toate părțile.

– Vă rog, ați vrea să repetați întrebarea?

Kaleta, cu ochi jucăuși și nas de copoi exersat, o privea șăgalnic.

Înțelese că profesoara, temută de eleve pentru severitatea ei, simte pentru ea mai degrabă simpatie decât ostilitate. În orice caz, era pusă pe șotii:

– Te întrebam dacă îți place peisajul de afară?

Un alt hohot de râs se ridică zgomotos, ca un stol de vrăbii neastâmpărate.

Liana se prinse că e luată peste picior și că toate acestea aveau legătură cu Emil.

– Vă rog să mă scuzați, băigui stânjenită.

– De ce să te scuz eu, dragă? îi zâmbi ironic Kaleta.

Noroc că sună de pauză. Nici nu mai avu timp să simtă bătăile pe umăr solidare sau ironice ale câtorva fete. Rupse ușa, luând-o val-vârtej către Emil.

– Ce cauți aici? îl luă la rost.

Băiatul nu răspunse. Și-o apropie tandru și o sărută pătimaș.

– Ce tolomăcuță poți să fii tu, Liana!

Apoi, uită de lume și de sine și se abandonează din nou în sărut. Atâta dragoste și dorință erau în strânsoarea lui Emil, că de la ferestrele câtorva clase se auziră fluierături și aplauze năvalnice. Îndrăgostiții rămaseră așa, în dulcea îmbrățișare a împăcării, fără să le pese de martori, până când clopoțelul se auzi din nou. Caldă de emoție și

sărutări, Liana se desprinsese din brațele lui și o luă la fugă pe alee, spre școală, sprintenă și fericită. Părul gălbior îi flutura pe spate, iar Emil, privind în urma ei, gândi că mai bine ar muri decât să piardă cea mai frumoasă fată din lume! Înainte de a-și face vânt să plece, Liana auzi ca prin vis:

– Veronica îți transmite la mulți ani de ziua ta.

Emil o așteptă în ziua aceea pe Liana până la terminarea orelor. Atunci, fata primi un trandafir roșu și două pachetele – într-unul găsi o poză cu ea și Emil de la majoratul vărului acestuia, iar în cel de-al doilea o eșarfă lila de mătase și o felicitare:

La mulți ani, Liana! Încă puțin și ești majoră.

Veronica, prietena ta pe viață

Atât scrisese Veronica pentru ziua ei. Dar câtă bucurie aduseseră cu ele vorbele ei necomplicate...

Își amintea acum că, de bucurie, începuse să se gudură pe lângă Emil, așa cum făcea Piperuș, cățelul nimănu și al tuturor, ce se aciuse în scara blocului lor, când primea mâncare.

Emil îi destăinuise după aceea că ideea venirii la Iași să o caute fusese a Veronicăi. Îi povestise fetei despre vorbele Vivianei și despre supărarea Lianeii. Veronicăi nu-i trebui mult să înțeleagă situația. Pe Viviana o știa ea bine! Știa ce mătrăgună putea fi, cât de invidioasă era pe unele fete, printre care și pe prietena ei. Mai știa Veronica și cât de mult l-ar fi vrut Viviana pe Emil numai pentru ea și că amiciția cu el nu era decât o găselniță, că se mulțumea cu firimituri, fiindcă altceva nu putea primi de la băiatul acesta nerod, îndrăgostit lulea de prietena ei.

– Liana, ești o proastă că accepți prietenia lor!

Doar că Liana nu putea pune monopol pe oameni.

– Ce mă omori cu monopolul tău, Liana! În dragoste nu are ce căuta o a treia persoană.

– Emil, dacă o iubești pe Liana, te duci la ea, la Iași. E ziua ei. Du-i și un cadouș din partea mea, aproape îi ordonă Veronica băiatului.

Trandafirul roșu, pe care îl uscaseră între filele unei cărți groase, și poza de la Emil rămăseseră într-o cutie cu amintiri, la Vașca, în casa părinților ei. Dar felicitarea de la Veronica o adusese cu ea la Rouen, în cutia de pantofi pe care o păstra în cămară. Cotrobăi printre foile scrise. Nu găsi nimic. O luă de la capăt grăbită. Printre hârtiile învechite, pe la sfârșitul teancului subțire, găsi o bucată subțire de carton de culoarea ceaiului de tei. O întoarse. Pe față avea imprimat un buchet de flori de câmp. Deschise felicitarea. Scrisul rotund și larg îi sări în față. „Prietenă pe viață!”, citi și simți cum cuvintele acestea o smintesc. Din nou plânsul îi sui din măruntaie, ca o bolboroseală de ceainic ce dă în clocot, și o zgudui:

– Și viața cât durează? Cât, Doamne, îi mai dai?

Senzația că nu mai era stăpână pe gândurile și emoțiile ei o incomoda. Ca atunci când, la prima vedere, ți-e simpatic un om și ai vrea să stai de vorbă cu el, dar, pentru că nu îl cunoști, eziți să ți-l apropii, așa era ruptă Liana între dorința de a lua distanță de povestea cu Veronica și neputința de o face. Până la urmă, nu mai fu zi în care să nu se gândească la prietena ei și, chiar și atunci când începu serviciul, Veronica îi apărea în fața ochilor printre dosare sau pe ecranul laptopului.

5

Iarna încă nu se instalase bine în țară. Vășcenii, obișnuiți cu troiene de zăpadă și geruri, afuriseau vremea prea caldă și burnița urâcioasă, ce sporeau cenușiul vieții. Se apropiau sărbătorile de iarnă și brazi scheletici zăceau trântiți pe trotuarele noroioase din fața aprozarelor. Oamenii, ogârjiți și triști, umblau fiecare după treburile lui, încercând să înnoade capetele încă unui an plin de lipsuri, îngrădiri și temeri.

Liana venise acasă, în vacanță, lăsând în urmă un Iași studentesc în care mocnea o mare neliniște. În joia aceea posomorâtă de decembrie, se gândea să se ducă la lactate să pună plasa ca să țină rând. Voia să ia lapte, smântână și unt ca să facă împreună cu mama-sa *Albă-ca-zăpada* și *Nuci* pentru sărbători. O răpciugă de brad cu câteva crengi slăbănoage cumpărase taică-su de la ocolul silvic, dar bomboane și ciocolată de pus în el nu aveau. Soră-sa, Mihaela, dădea din timp în timp câte o raită la cofetărie să vadă dacă nu s-a băgat marfă. Spera să apuce și câteva portocale. Doamnei Vătafu îi plăcea mirosul de portocale și chiar și prin martie se întâmpla ca fetele să mai găsească coji uscate, rămase pe dulapuri.

În timpul comunismului, oamenii se fereau să

spună că se pregătesc pentru Crăciun, la copii venea Moș Gerilă, însă orice român împodobea bradul în Ajunul Crăciunului, tăia porcul de Ignat și primea în casă preotul cu icoana. Firava toleranță pe care peceriștii o arătau slujitorilor Domnului era menită să câștige încrederea oamenilor. Doctrina comunistă nu reușise să facă să dispară rânduiala creștină. Tradițiile nu se pierduseră; zăceau doar prăfuite ca zestrea în ladă. Dacă oamenii abia pomeneau Crăciunul, Anul Nou era așteptat cu însuflețire, una dintre puținele bucurii ale românilor fiind programul din noaptea de revelion. Acesta, vizitele la neamuri și la prieteni și copiii care mergeau cu colinda și cu uratul făceau tot farmecul vieților lor calice și goale.

Liana își puse paltonul, fularul și ghetele și se pregătea să iasă din casă, când telefonul sună prelung. Ezită – să iasă sau să răspundă? Ridică receptorul:

– Alo? Familia Vătafu?

Recunosc vocea Claudiei, o fostă colegă de școală generală, o fată timidă, dar simpatică și inteligentă. Păstrasera legătura și la Iași, căci Claudia locuia în același cartier studentesc cu ea.

– Salut, Claudia. Liana la telefon. Tocmai...

– Ce bine că te găesc! Deschide repede televizorul! E ceva de nedescris. Nici nu știu cum să încep. Ceaușescu cade...

– Ai înnebunit? strigă Liana înspăimântată. Ce-ți veni? Taci! Dacă ne aud cei cu care suntem cuplați la telefon? îi scăpă pe negândite.

În vremurile acelea trebuia să aștepti ani buni până ți se aproba cererea la poștă ca să primești un

număr de telefon. Primii pe listă erau activiștii de partid. Când s-a renunțat la telefonia prin centrală și s-a trecut la telefonul cu disc, pentru ca sistemul să poată ține sub control populația, s-a introdus telefonul cu cuplaj. Așa că familia Vătafu, care primise, în sfârșit, un număr de telefon când se mutase pe strada Crinilor, era cuplată cu o familie de pensionari, el – milițian la pensie. De multe ori Vătafii simțiseră respirația reținută a „milițienilor” la celălalt capăt de fir, fapt pentru care se păzeau ca de foc să facă prea multe confidențe la telefon. În afară de discuții de ordin practic, nimic altceva nu ieșea din casa lor. De aceea, Liana închise telefonul brusc, înspăimântată. Se duse apoi pușcă în dormitorul părinților și dădu drumul la televizorul alb-negru, singurul pe care îl aveau de mai bine de zece ani și pe care nenea Nicu de la zece venea să-l repare de câte ori se strica. În ultimul timp, acesta se strica des. Studiile ei, căminul și pachetele de mâncare, pe care doamna Vătafu i le pregătea și i le ducea săptămânal la Iași, nu le îngăduiau Vătafilor să cumpere un televizor nou. Le-ar fi plăcut și lor unul color, dar... pasărea mălai visează și săracul praznicul. Familia Vătafu se consola cu ideea că în orașul lor televizoarele color erau foarte rare – doar cei cu bani se uitau la ecrane colorate. Liana văzuse o singură dată un Cromatic 02 în casa unei colege de facultate, la care fusese invitată să petreacă sfârșitul de săptămână. Tatăl acesteia era primar într-un orășel de pe lângă Iași.

Cum era doar amiază, tânăra fu mirată de transmisia în direct. De obicei programul TV, care

ținea doar două ore, era difuzat seara, de la opt la zece. Aproape că abandonă ideea de a se mai uita la televizor, când telefonul sună din nou. Bănuiește cine putea fi. De frică să nu-și dea Claudia prea tare în petic, nu ridică receptorul, ci rămase pe loc, înfipțată în fața televizorului.

Imaginile transmise nu prezentau nicio logică: creștetele a două blocuri proiectate pe un cer leșios. Pe acest fond, o voce autoritară și iritată o năuci:

– Alo, alo, alo...! Tovarăși, tovarăși! Așezați-vă liniștiți! striga nervos, repetat un bărbat.

– Liniștiți! îl seconda o voce de femeie.

Tânăra păli. Crezu mai întâi că e vorba de o farsă. Rămase mai departe țintuită locului, cu ochii ieșiți din orbite. Ceva mult prea mare pentru puterea ei de înțelegere de atunci era pe cale să se întâmple. Camerele nu mai transmiteau imaginile Ceaușeștilor – Liana le recunoscuse de îndată vocile – ci fixau dement clădirile. Reveniră apoi asupra unui Nicolae Ceaușescu derutat, care dădea dezarticulat din mâini, cu o expresie de încordare întipărită pe față, în timp ce făcea eforturi vădite să-și continue discursul dezlânat.

– Asta-i o provocare, se auzi vocea lui, în chip de confidență făcută celor de lângă el, din balconul prezidențial.

Pe fundal, se auzeau huiduieli. Vacarmul din rândul manifestanților aduși cu forța în Piața Palatului din București fu mai întâi difuz, apoi crescă ca vuietul făcut de un roi mare de albine. Camera transmitea imagini neliniștite. Tânăra fu cuprinsă de o emoție atât de intensă, încât lacrimi îi

dădură în ochi și pielea i se făcu ca de găină. Un amestec de groază și entuziasm, de speranță și de enormă teamă puse stăpânire pe ea. În timp ce gânduri rebele îi treceau cu viteza luminii prin cap, o auzi pe Elena Ceaușescu îndemnându-și soțul:

– Hai, vorbește, vorbește!

La sfârșit, răsunară în piață niște urale obscure și câteva aplauze: „Ceaușescu, PCR! Uraa!”

Liana, din mijlocul camerei, cu sacoșa cu sticlele de lapte în mână, privea împietrită imaginile acestea halucinante. În cap i se învârteau fragmente din cuvântarea președintelui, „alo”-urile repetate interminabil, disperarea provocată de pierderea controlului, ceva despre apărarea independenței, integrității și suveranității României, uralele adunării ce dădură în hărmălaie. Oare toate acestea se petreceau aieveja? Apărarea împotriva cui? Poate visa... Nu cumva era totul o înscenare menită să demaște dușmanii poporului, la care mereu se făcea aluzie? se întreba descumpănită fata.

Telefonul sună iar de trei ori și Liana știu că e Claudia.

– Liana, se termină. Se termină! Tu îți dai seama? Țara fierbe.

– Să nu ne grăbim. Închide telefonul – e periculos!

În zilele ce urmară, Liana și ai săi asistară la clocotul ce cuprinsese toată țara. Nu era român care să nu urmărească Revoluția în direct la televizor. Protestele începute la Timișoara se răspândiseră peste București, Arad, Cluj, Alba-Iulia, Sibiu. Românii fură cuprinși de o fervoare necunoscută

până atunci. Atâtor ani de tăcere și frică, provocate de întemnițări, dispariții, torturi, le urma războaiele zile nebune de panică, de neîncredere, de perpetuă teamă și de exaltare patriotică. Eroism, mii de morți și de răniți, fuga Ceaușeștilor, execuția lor – totul dădu peste cap viața calmă până atunci a oamenilor. Când, în prima zi de Crăciun, soții Ceaușescu fură împușcați, familia Vătafu, ca mai tot poporul, se simți eliberată. Doar doamna Vătafu bătea mătăni și își făcea cruci largi, rugându-se la Dumnezeu să-i ierte pe acești păcătoși, care au murit ca niște câini, fără să le țină nimeni o lumânare, că până la urmă, cu toate greșelile lor, tot oameni au fost și ei.

Liana urmărea înfrigurată evenimentele și vedea născându-se pe ecran eroi noi, care mai târziu se dovediră a fi impostori. În momentele acelea însă, aceștia erau descătușătorii libertății, căci se priceuseră să-și croiască drum spre sufletele naive și dornice de lumină. Mamaia Lianeii, ținută pe atunci la pat de o paralizie grea, îi dedicase părintelui Revoluției rugăciuni scrise cu mâna ei curată de ascet. Când primea vizite, dăruia oaspetelui, ce venea la ea ca la o sfântă, câte o cărticică de rugăciuni scrisă și ornată cu mâna dreaptă, între degetele căreia abia putea ține un pix, și-l sfătuia să se roage din inimă la Dumnezeu pentru noul conducător al țării.

În acel decembrie 1989 morocănos, Liana văzu zorii unei noi vieți, pe care cu toții o așteptaseră și pe care o credeau curată, demnă, decentă. Fu cuprinsă și ea de val. Dar moartea foștilor conducători îi lăsă fetei un gust amar, o tristețe

inexplicabilă, cum o califică ea atunci. Poate că rugile maică-sii îi înmuiaseră prea tare sufletul? Abia mult mai târziu, peste zeci de ani, avea să se înțeleagă pe sine. Dar atunci, în înflăcărarea ce pusese stăpânire pe toate sufletele, îi fu greu să-și accepte și să împărtășească această apăsare. Ceilalți ar fi râs de slăbiciunea ei, dacă nu cumva s-ar fi ales și cu dușmănia lor. Își cenzură, așadar, tristețea, dar îi spuse Veronicăi, cu care se întâlnește într-o seară în fața Casei de Cultură, în timpul unei manifestații: „Au murit ca niște câini. Nici de un proces acătării nu au avut parte.” Vorbele, însă, îi fură înghițite de aplauzele și uralele ce izbucniră din piepturile tinerești, pline de idealuri, ale concetățenilor: un student la Politehnică vorbea despre libertate și democrație. Veronica fie că nu auzi, fie că nu înțelese despre ce e vorba. Se uită la ea cu un aer confuz, pe care Liana îl traduse a mirare, așa că tăcu. Ardoarea mulțimii o pătrunse și, peste câteva zile, își uită tristețea. Până la urmă, istoria se scrisese, iar făcutul nimeni nu-l mai putea desface.

Avalanșa de evenimente se prelungi până la sfârșitul anului și mult dincolo de el. Ca în toate orașele țării, și în Vașca, constituirea Consiliului Frontului Salvării Naționale fu salutată cu foarte mare entuziasm de toată lumea. La sfârșitul acela de an, românii avură parte de cel mai frumos Revelion. Cerul le era atât de senin, inimile încărcate de atâta speranță, încât nimeni nu putu să întrevadă drumul sinuos și plin de obstacole pe care democrația românească începea timid să și-l croiască. Din umbră, ochii lupilor începuseră deja să lucească a foame.